

Viktorie Matolínová
21.12.2004
Gymnázium Jana Keplera

Jak se to může stát?

Výbuchy granátů a střelba mě připravila o spánek. Objevily se zmínky o prvních zatčených, měly to na svědomí oddíly zvláštního určení. Stal jsem se taky jedním z nich, vyběhl na mě jeden z těžkooděnců. Mlátili mi hlavou o stěnu. „Jsi polský špion, přiznej se! Odkud máš tu flešku? Co na ní je?“ Měl jsem u sebe jen paměťovou flešku USB s nápisem Polský rozhlas. „Tohle to je hlavní aktivista, který tu všemu velí“. Bili mě tyčemi, nepamatuji si kolik ran, asi 25 nebo víc... Měl jsem plastové náramky. Zařezávaly se hluboko do masa, doted' mám zmrtvělé prsty, strašně to bolelo. Člověk vedle mě se modlil, prosil, aby mu je sundali, tu bolest nemohl vydržet. Postavili nás ke zdi a nařídili sundat si kalhoty, zkoumali stopy po bití na zadnici. Pokud měl člověk zadek bílý, znovu ho zbili. Já měl viditelné podlitiny, přikázali mi sednout si na židli. Hlavu dolů, ruce před sebe. Nesmíš zvednout hlavu, nesmíš spát, nesmíš se s nikým bavit. Pokud se pohnete, okřiknou Tě nebo dostaneš ránu obuškem. Když začali přivázet lidi z akce, rozpoutalo se skutečné peklo. Ozýval se řev, lomoz, klení, výkřiky bitých lidí... křik mučitelů, kteří je mlátili obuškami. „Ležet! Hlavu dolů! Ležet! Stát!“ trvalo to celou věčnost. Nevím, jak zjišťovali, kdo je a není aktivista. Byli tam podnikatelé, zaměstnanci dopravy, nejrůznější skupiny obyvatel. Ty, co jezdili na motorkách, považovali za koordinátory. Tvrdili, že jezdí na výzvědy zjišťovat, kde je police a kde zásahové jednotky OMON. Bylo tam mnoho mediků, kteří pomáhali zraněným, velmi tvrdě je zmlátili. Aktivisty označili žlutou barvou, ty obzvlášť tvrdě zbili. Byli tam mladé ženy, i muži. Nevynechali nikoho. Bylo to horší než noční můra, byla to totiž skutečnost.

Jsou to Tvoje slova? Nebo jsi součástí jiné situace, ale stejného příběhu? Protože do hlavní role může být obsazen kdokoli. I Ty. Existují miliony stejných scén té samé hry. Jsi i Ty aktérem nebo jsi jen přihlížející, jako ostatní lidé okolo Tebe? Zůstaneš raději zahalen sladkým oblakem nevědomosti či ignorace? Uvědomuješ si, co se děje? Dokážeš si představit, co tady ti lidé prožívají? Nedokážeš, nikdo to nedokáže... Neprožil jsi to, jen něco málo zaslechneš, když chceš. Vidíš jen to, co chceš, co můžeš. Týden, maximálně čtrnáct dní se o této skutečnosti mluvilo. Ale všechny protesty začaly mnohem dříve. V neděli 31. května. Věděl jsi to nebo ses

zabýval jen svými problémy? Teď se upřímně zeptej sám sebe, znovu... Jak bys reagoval, kdybych Ti řekl, že to vše začalo mnohem dříve? Jenže Ty ses všechno dozvěděl pozdě, z médií. A jak rychle se zprávy objevily, tak rychle se i vypařily. Bylo to top téma začátku září, něco nového, něco na čem si můžou noviny smlsnout, pak ale zájem vyprchal. Jenže, co se tady děje teď? Nevíš. Co je s lidmi tady? Nevíš. Občas se sice se jednou za čas nějaká ta aktuální informace dostane na povrch, ale jen aby se neřeklo. Přece všichni teď mají jiné problémy, tak proč se tím zabývat, trápit se... Ale copak máme říkat my, občané Běloruska? Trest smrti, odposlechy, policejní násilí, cenzura jsou na denním pořádku a teď je to ještě horší.

Máš štěstí, které sis možná až doteď neuvědomoval. Narodil ses do klidné doby své republiky. Myslím, že nikdo, kdo něco takového nezažije, si nedokáže představit, co tu lidé prožívají. Znáš jen pár příběhů, které k Tobě pronikly. A spousta lidí kolem Tebe si určitě ani neuvědomila a stále neuvědomuje, že se něco takového vůbec ještě děje v Evropě. Ve vyspělé Evropě. Ptáš se někdy: A co teď? Kolik lidí bylo zraněno? Kolik lidí zemřelo? A nebyla jejich oběť zbytečná? Jak dlouho to bude ještě trvat? A má to všechno nějaký smysl?

Oni jsou všude. Zírají na nás, když spíme. Zkoumají jednotlivé pohyby, analyzují. Zabývají se každou reakcí, každým nádechem... Jsou všude, mhouřivě hledí a hlídají. Oči. Valí na nás své bulbus oculis, zrakový orgán autoritářské vlády. Rozebírají nás na součástky, nežádoucí odstaví, nebo spíše odstraní, a ostatní využijí na opravu a rozšíření svého systému. Jsme zapojeni, zapasováni jeden do druhého, bez možnosti vyjádřit se. Ale jednou za čas se v systému vyskytne chyba, která může vše změnit, odstartovat. Může způsobit jejich rozvrat. A ta zásadní chyba se stala právě teď a tady, v Bělorusku. Lid konečně našel ztracený hlas.

„Pokud BT nechce ukázat pravdu, ukážeme ji my.“ „Nechceme žít v koncentračním táboře.“

Ulice se naplnily a rozkřičely do světa. Lidé našli chybu, na kterou čekali. Tak jako zvířata zahnaná do kouta neváhali a zaútočili, poddali se svému pudu a v ten moment potlačili svůj strach. Povstali jako fénix z popela. Odhodlání bojovat bez ostrých čepelí, ozbrojeni pouze solidaritou. Odhodlání bojovat za to jediné správné, za svobodu. Svoboda je...

Okřídlené tělo bez zastřižených perutí a chladného náramku s tíživým korálem.

Rozcestí s mnoha směry.

Vyrovnané síly počátečních vah.

Ústa bez nitě a hrobového ticha.

Tyto věty stvořily jen slovo, jeho první část. Ta další dá slovu život.

Místo omezené pouze jako jeho stvořitel.

Seskupení vět a jedna jediná věta, dvě části tvoří dohromady celek. Přesto jedna má větší hodnotu než druhá. Člověk, žena či muž sedící v chladné místnosti na zemi v prachu za železnými mřížemi. Omezena jí či jemu byla volnost pohybu, názory vyslyšené jen třemi stěnami a mříže, prohnaně šklebící se. Položím Ti teď otázku: Je ten člověk svobodný? Na první pohled není, může se pohybovat jen v cele a možná ani to ne, jeho názory nikoho nezajímají, světlo se slévá s tmou a den se dnem. Jenže toto je jen zdání, ve skutečnosti je volný. A to díky místu, které je omezené pouze jeho vlastníkem, stvořitelem. Je to místo, které roste každou vteřinou rychlostí světla. Nezlomený člověk je svobodný tak, jak jeho mysl.

Pět měsíců, oficiální délka protestu. Každého člověka v Bělorusku se snažili zlomit, nevynechali nikoho, výhrůzkami, činy, za které by se musel stydět i nejprovinilejší člověk na světě. Neuspěli, lidé schytali mnoho ran, ale mnohým se vyhnuli. Úhybný manévr a akce budí reakci – jako box... a ring je Bělorusko. Jen síla na straně občanů není násilná, je to vzájemná pomoc a podpora, soudržnost mezi lidmi. Je to síla solidarity.

Ticho nahradila slova. Pasivitu vystřídala aktivita. Člověk vstoupil do ulic, jiný se k němu připojil, další ho podpořil. Akce a reakce, jednoduché fyzikální pravidlo, které platí vždy a všude. Řetězová reakce se šířila Běloruskem a zasáhla každého, kdo o ni stál. Bijící srdce, každé v jiném rytmu, se sjednotila a spojila do jednoho. Do jednoho, které bije pro svobodu, pro Bělorusko. Květiny, objetí a upřímné úsměvy působí jako magnet, přetahují člověka z jedné strany na druhou. Ruce se chytají a spojují. Zlověstné oči jsou oslabeny, nestíhají sledovat a jednat. A to vše jen díky jednomu, strach přemohla odvaha.

„Jsou nás miliony, a proto zvítězíme.“

Bojovná slova nabývají významu a stávají se mottem. Vlévají do žil sílu, která Tě vzkřísí, postaví zpátky na nohy a přiměje dále bojovat za svůj život, za životy svých blízkých. Síla vůle trhá provazy strachu. Srdce sice bije taktem odvahy, ale hrdlo svírají obavy. *Co s námi bude, když polevím? Nesmíme polevit, vydržme. Ukojíme touhu po volnosti? Ukojíme, ale musíme*

vydržet. *Kolik toho musíme ještě vytrpět?* To nikdo neví, ale nabytá svoboda bude chutnat o to sladčeji. *Probudíme se i zítra?* Probudíme, věřme. *Jsme na to sami.* Mluvím hlasem národa.

Díky Tobě, díky Vám všem neztrácíme naději, netušili jsme, jak velkou máme podporu. Lukašenko vypnul během voleb internet, ale když byl vrácen, teprve v tu chvíli jsme si uvědomili: konečně o nás mluví celý svět. Možná jste se o vývoji situace dozvěděli později, ale na tom už nezáleží, hlavní je totiž vědět. Lidí, co žijí na růžovém obláčku, je stále méně a méně. Ale musíš tomu pomoci i Ty! Nejsme a nikdy nebudeme sami. Jste sice daleko a v jiné zemi, ale stojíte za námi. Cítím, že nás držíte za ruce. Ve svých srdcích protestujete s námi. Nejsme sami, děkujeme.

Trest smrti, cenzura, policejní násilí, odposlechy. Jsou všude. Oči. Vy lidé v Evropě si hodně stěžujete. Máte svobodu slova, můžete volně vyjádřit svůj názor. Když se Vám něco nelíbí, řeknete to. Tady v Bělorusku, když se nám něco nelíbí, raději mlčíme. Všude je spousta tajemství. Rodiny se s odsouzenými nemůžou rozloučit, nevědí, kde byli pohřbeni. Nevědí, kdy a jestli byli popraveni. Osoby najednou zmizí, zbyde jen bolest. Kdybys přijel před protesty na nějaký velký svátek, všiml by sis antonu na ulici. To policejní auto jakoby připomínalo, že Tě stát vždy podezřívá z toho, že můžeš spáchat trestný čin. Všechno kolem je problém. Jedno omezení svobody podporuje to další. Každý, kdo má ambice, musí odjet do zahraničí. V Bělorusku nemůžete být aktivista, nemůžete vyjádřit názor. Lidé jsou perzekuováni, když vyjdou do ulic, i když své názory jenom sdílí po internetu. Na konci roku 2018 byl přijat zákon, který nutí online média zaznamenávat jména lidí, kteří stránky nějak komentují, a předat ho úřadům na vyžádání. Měl jsem podobné dětství jako Ty. Nestaral jsem se o politiku, chodil do školy, učil se jazyky. Jediná věc, kterou si musíte pamatovat, je, že pokud někomu voláte přes pevnou linku, která je tady velmi oblíbená, nemůžete mluvit o prezidentovi. Děti jsou svědkem všeho. Nejednou viděly, jak najednou zastavilo u chodníku auto, z něj vylezli dva muži a unesli jiného přímo z ulice. Nechápu, jsou malé. Nechápu, co se děje, ale vědí, že je to kvůli politice.

„Varoval jsem Vás, že pokud dojde k nepokojům, máme dostatek prostředků je potlačit. Rozhodli jste se jít proti nesprávné osobě. Já se do sklepa schovávat nebudu. Už tu nebude žádná bezhlavá demokracie. Nedovolíme, aby byla země roztržena na kusy.“

Do teď slyším ten hlas hřmít v uších, hlas šířící beznaděj. Vzal nám veškerou naději na klidný spánek. V tu chvíli jsme pochopili, jak špatně se vše vyvíjí. Uvědomili jsme si, že se Lukašenko jen tak nevzdá. Najednou jsme se ocitli uprostřed nekonečné bouře, co nám hřmí nad hlavami.

„Nezapomeneme, neodpustíme.“ Ozývá se ulicemi evropského státu „Odejdi pěkně, i když se to už nepovede, už se prolila krev. Odejdi, dokud není příliš pozdě, dokud neuvrhneš národ do strašné bídy, do bezedné občanské války. Odejdi.“ Lidská ústa křičí do světa. „Nepřipouští se pluralismus názorů, pouze názor jediného člověka. Přála bych si žít v zemi, kde se budou přinejmenším respektovat lidská práva, kde bude dělba moci a kde lid sám rozhodne, kam se má země ubírat. Počítám s tím, že mne mohou kdykoliv zatknout, ale nebojím se, protože mám ráda svou zemi a snažím se pro ni udělat, co mohu.“ Lid kolem otevřel zaslepené oči. Prozřeli jsme a uviděli pravdu. Věděli jsme, co musíme udělat. V hlavách nám běhá jedna věta pořád dokola, ta nám nedá spát. Jak jsme to mohli dopustit? V hlavách nám křičí temná otázka.

„Jak se to mohlo stát, a proč nás bijí?“